

DOHOS DERYBŲ RAUNDAS IR ŽEMĖS ŪKIS

Dohos derybų raundas yra paskutinis PPO prekybos derybų raundas. Pradėtas 2001 m. jis pažymėjo naujo derybų žemės ūkio klausimais proceso pradžią. PPO narės įsipareigojo užtikrinti, kad būtų iš esmės lengviau patekti į rinką ir kad palaipsniui būtų panaikintos visų formų eksporto subsidijos teikiant prekybą iškreipiančią bendrąją vidaus paramą, tinkamai atsižvelgiant į tai, kad besivystančioms šalims turi būti taikomos specialios ir skirtingos sąlygos.

TEISINIS PAGRINDAS

SESV 207 straipsnio 3 dalis ir 218 straipsnis.

Šiuo metu vykstančių žemės ūkio srities derybų pagrindas apibrėžtas Marakešo susitarimo dėl žemės ūkio (MSŽŪ) 20 straipsnyje. Pagal šio straipsnio nuostatas Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) narės patvirtino, kad paramos žemės ūkiui ir jo apsaugos mažinimas yra laipsniškai taikytinas tęstinis procesas. Be to, 20 straipsnio d punkte numatyta, kad šiose derybose turėtų būti atsižvelgiama į neprekybinius aspektus (kaip antai aplinkos apsaugą, maisto saugą, kaimo plėtrą, gyvūnų gerovę ir kt.) ir į specialias ir diferencijuotas besivystančioms šalims palankias sąlygas.

DOHOS DERYBŲ RAUNDAS: NUO KANKŪNO IKI BUENOS AIRIŲ

Ketvirtojoje PPO ministrų konferencijoje, įvykusioje 2001 m. lapkričio mėn. Dohoje (Kataras), pradėtas Dohos derybų raundas (kitai vadinamas Dohos vystymosi darbotvarke (angl. DDA)).

A. Nuo Kankūno iki Buenos Airių

Nuo to laiko sutartų terminų beveik nesilaikyta. Kankūne 2003 m. vykusio ministrų konferencija baigėsi nesėkme. Prie to prisidėjo įvairūs veiksniai, ypač politinės valios stoka siekiant suderinti narių pozicijas ir ginčas vadinamaisiais Singapūro klausimais – dėl prekybos ir investicijų, konkurencijos politikos, viešojo pirkimo skaidrumo ir prekybos sąlygų gerinimo. Nors žemės ūkio klausimai buvo laikomi nemaža kliūtimi, vis dėlto nesėkmingą konferencijos baigtį labiausiai nulėmė besivystančių šalių atsisakymas aptarti Singapūro klausimus.

Procesas atnaujintas 2004 m. pradžioje. Jo rezultatas – Generalinės tarybos sudarytas pagrindų susitarimas, kuriame nustatyti pagrindiniai derybų sąlygų principai. Be to, pagal šį sprendimą iš Dohos programos išbraukti trys vadinamieji Singapūro klausimai. 2005 m. gruodžio mėn. Honkonge vykusioje ministrų konferencijoje PPO narių nuomonių skirtumai dar labiau sumažinti. Galiausiai 2008 m. pateikti peržiūrėti

sąlygų projektai – tam tikri apmatai, siekiant Ženevoje priimti sprendimą dėl galutinio susitarimo. Vadinamajame 2008 m. liepos mėn. dokumentų rinkinyje (TN/AG/W/4/ Rev. 3) aptariami toliau nurodyti klausimai.

a. Vidaus parama

- Prekybą iškreipianti bendroji vidaus parama („geltonoji dėžė“ + „mėlynoji dėžė“ + *de minimis* išlyga) (žr. faktų suvestinę [3.2.7](#)) Europos Sąjungai galėtų būti sumažinta 75–85 proc., JAV ir Japonijai 66–73 proc., o kitoms PPO narėms – 50–60 proc. (išsivysčiusiose šalyse – per penkerius, besivystančiose – per aštuonerius metus). JAV, Europos Sąjungoje ir Japonijoje ši parama nedelsiant turėtų būti sumažinta 33 proc., o kitose šalyse – 25 proc.
- „Geltonoji dėžė“ (arba bendras paramos dydis, BPD) (žr. faktų suvestinę [3.2.7](#)) Sąjungai iš viso sumažėtų 70 proc., JAV ir Japonijai – 60 proc. kitoms šalims – 45 proc. Kainų ir paramos už produktą viršutinės ribos būtų nustatytos pagal paramos iš „geltonosios dėžės“ vidurkį 1995–2000 m. laikotarpiu.
- „Mėlynoji dėžė“ (žr. faktų suvestinę [3.2.7](#)) būtų apribota ir negalėtų viršyti 2,5 proc. išsivysčiusių šalių ir 5 proc. besivystančių šalių gamybos, ir būtų nustatytos paramos už kiekvieną produktą viršutinės ribos (pastaba: šie apribojimai nebegalioja).
- *De minimis* išlygai (žr. faktų suvestinę [3.2.7](#)) ir toliau galiotų 2,5 proc. (šiuo metu – 5 proc.) išsivysčiusių šalių ir 6,7 proc. (šiuo metu – 10 proc.) besivystančių šalių produkcijos viršutinė riba (bet parama nebūtų mažinama, jei ji visų pirma teikiama gamintojams, kuriems žemės ūkis yra pragyvenimo šaltinis).
- „Žaliosios dėžės“ (žr. faktų suvestinę [3.2.7](#)) sąlygos taptų griežtesnės.

b. Patekimas į rinkas

- Muitų tarifai būtų mažinami pagal formulę, kurią taikant labiausiai sumažėtų itin dideli tarifai. Išsivysčiusiose šalyse muitai sumažėtų 50–70 proc.: mažesni kaip 20 proc. muitai sumažėtų 50 proc., didesni kaip 75 proc. muitai – 70 proc., t. y. išsivysčiusiose šalyse vidutiniškas minimalus sumažinimas būtų lygus 54 proc., o besivystančiose šalyse – nuo 33,3 iki 44–48 proc. Mažiausiai išsivysčiusios šalys (MIŠ) būtų atleistos nuo muitų mažinimo.
- Mažiausiai sumažėtų muitai, taikomi strateginiams produktams (visose šalyse) ir specialiems produktams (besivystančiose šalyse). Tačiau muitų tarifų strateginiams produktams sumažinimą būtų galima kompensuoti lengvatinėmis tarifinėmis kvotomis, o specialiems produktams taikomų muitų tarifų būtų galima visiškai nemažinti.
- Vadinamoji specialioji apsaugos sąlyga (žr. faktų suvestinę [3.2.7](#)) išsivysčiusiose šalyse būtų laipsniškai panaikinta. Besivystančiose šalyse 2,5 proc. tarifų pozicijoms būtų taikomas naujas specialiosios apsaugos mechanizmas (SAM), pagal kurį jos galėtų laikinai padidinti muitų tarifus, kai padidėja importo apimtis arba nukrenta kainos.

c. Konkurencija eksporto srityje

- Eksporto subsidijos (žr. faktų suvestinę [3.2.7](#)), įskaitant eksporto kreditų forma teikiamas subsidijas tokiose srityse, kaip valstybinės prekybos eksporto įmonės ir pagalba maistu, išskyrus skubią pagalbą, būtų panaikintos.

2008 m. gruodžio 6 d. derybų žemės ūkio klausimais grupės pirmininkas išplatino savo naujausią pataisytą sąlygų projektą. Tuo remiantis 2013 m. gruodžio mėn. Balyje vykusioje devintojoje ministrų konferencijoje pasirinkta svarstyti tam tikrus žemės ūkio klausimus, siekiant parengti dalinius susitarimus. Per dešimtąją ministrų konferenciją, vykusią 2015 m. gruodžio mėn. Nairobyje (Kenija), pagaliau pasiektas susitarimas.

B. Nairobio dokumentų rinkinys (2015 m.)

Ministrų konferencija Nairobyje patvirtino keturis naujus su žemės ūkiu susijusius sprendimus šiais klausimais:

- konkurencija eksporto srityje. Šis sprendimas apima eksporto subsidijas ir kitų rūšių priemones, kurios gali iškraipyti konkurenciją. Išsivysčiusios šalys įpareigos nedelsiant panaikinti eksporto subsidijas (išskyrus kai kurias perdirbamų produktų subsidijas, kurių panaikinimas atidėtas iki 2020 m.) Besivystančios šalys taip pat įpareigos panaikinti visų rūšių eksporto subsidijas iki 2023 m. pabaigos. Susitarimu sudarytos sąlygos greičiau panaikinti subsidijas medvilnei.
- valstybės atsargų kaupimas aprūpinimo maistu tikslais besivystančiose šalyse. G 33 (žr. toliau) darant spaudimą, Balyje vykusioje ministrų konferencijoje PPO narės sutarė teisiškai neginčyti šių aprūpinimo maistu tikslais vykdomų programų. Naujajame dokumente šios nuostatos galiojimas pratęstas, kol bus rastas nuolatinis sprendimas;
- medvilnė. Naujajame susitarime nustatyta, kad išsivysčiusios šalys nuo 2016 m. sausio 1 d. turi sudaryti sąlygas iš mažiausiai išsivysčiusių šalių eksportuojamai medvilnei patekti į rinkas be muitų ir kvotų. Panašius įsipareigojimus vėliau prisiims ir besivystančios šalys, visų pirma Kinija;
- specialus besivystančių šalių apsaugos mechanizmas. Žemės ūkio produktus eksportuojančios šalys (kaip antai Australija, Brazilija ar Jungtinės Amerikos Valstijos) visada priešinosi net laikinam besivystančių šalių taikomų muitų tarifų didinimui dėl išaugusio importo ar kainų kritimo. Naujajame sprendime nustatyta, kad šios šalys turės teisę naudotis specialiu apsaugos mechanizmu, kurio pagrindas – importuojamais kiekiais ir kainomis pagrįstos ribos.

Be to, Nairobio dokumentų rinkiniu supaprastintos mažiausiai išsivysčiusioms šalims taikomos preferencinės kilmės taisyklės ir pratęstas šių šalių paslaugoms dabar taikomos nukrypti leidžiančios nuostatos taikymas (iki 2030 m. gruodžio 31 d.).

Nairobio konferencijos rezultatai patvirtino, kad keitėsi prekybos derybų principai – pirmenybė pradėta teikti daliniams susitarimams. Be to, ministrų deklaracijoje pripažinta, kad PPO narių nuomonė dėl to, ar reikia tęsti prekybos derybas laikantis Dohos struktūros, yra skirtinga.

C. Buenos Airės (2017 m.)

Nors buvo planuojama 11-ojoje ministrų konferencijoje Buenos Airėse (2017 m. gruodžio 10–13 d.) padaryti didelę pažangą Dohos vystymosi darbotvarkės klausimų srityje, jos rezultatai buvo labai riboti. Buvo tik įsipareigota (nenustačius tikslų darbo programų) toliau tęsti darbą keliais klausimais, įskaitant žemės ūkį, ir šalių grupės paskelbė įvairių deklaracijų bendrų interesų temomis.

PPO SUBJEKTŲ POZICIJOS: DABARTINĖ PADĖTIS

- Europos Sąjunga visada siekė daugiašalės prekybos sistemos, labiau nukreiptos į rinką, tačiau tvarios socialiniu, ekonomikos ir aplinkos apsaugos aspektais. Ji remiasi pastangomis, įdėtomis vidaus paramos (BŽŪP reformos (žr. faktų suvestinę [3.2.3](#))) ir patekimo į rinką (iniciatyva „Viskas, išskyrus ginklus“ (žr. faktų suvestinę [5.2.3](#))) srityse. ES daug kartų patvirtino ketinimą suderinti vykdomą žemės ūkio prekybos sistemos reformą, užtikrinant specialias sąlygas besivystančioms šalims, prisiimant specialius įsipareigojimus, susijusius su vadinamaisiais strategiškai svarbiais produktais, ir tinkamai atsižvelgiant į neprekybinius klausimus. Vėliausia ES iniciatyva buvo bendras ES ir Brazilijos pasiūlymas pasiekti susitarimą dėl žemės ūkio vidaus paramos įsipareigojimų peržiūros ir išspręsti valstybės atsargų kaupimo klausimą, kuris buvo pateiktas prieš 11-ąją ministrų konferenciją, surengtą 2017 m. gruodžio mėn. Buenos Airėse. Konferencijoje nepasiekus susitarimo apriboti vidaus paramą, už prekybą atsakinga Komisijos narė C. Malmström išreiškė viešą apgailestavimą dėl to, kad nepriimtas daugiašalis sprendimas, ir paragino imtis veiksmų prieš 12-ąją ministrų konferenciją (12 MK), įvyksiančią 2020 m. birželio mėn. Kazachstane.
- JAV laikosi labai kritinio požiūrio į daugiašalius klausimus ir nuo tada, kai pareigas pradėjo eiti D. Trumpo administracija, jos didžiuosius pasaulio valdymo procesus (visų pirma, PPO ir COP 21 susitarimą dėl klimato kaitos, sudarytą Paryžiuje 2016 m. gruodžio mėn.) paliko nuošalyje. Manoma, kad pažangos per paskutinę ministrų konferenciją Buenos Airėse nepasiekta dėl to, kad JAV atsisako svarstyti galimybę rasti nuolatinį sprendimą valstybės atsargų kaupimo klausimu, o dėl to kitos PPO narės blokavo sprendimus visais kitais klausimais.
- Kinija, Indija ir Rusija: Kinija ir Indija ragina panaikinti bendrojo paramos dydžio leidimus kaip išankstinę tolesnių derybų sąlygą, kadangi jos siekia vienodų sąlygų visoms PPO narėms. Kinija ir Indija tvirtina, kad ES, JAV ir Kanada savo ūkininkams nuolat teikia prekybą iškraipančias subsidijas, ir jų dydis yra daug didesnis nei didžiausias dydis, taikomas besivystančioms šalims, todėl bendrojo paramos dydžio leidimų panaikinimą jos laiko pradiniu derybų punktu, o ši pozicija yra priešinga ES pozicijai, nes pastaroji nori sumažinti šių leidimų dydį. Prieš 11-ąją ministrų konferenciją Buenos Airėse Rusija pateikė (1) naują pasiūlymą, kuriuo raginama palaipsniui sumažinti ir galiausiai panaikinti specialiąsias apsaugos priemones (angl. SSGs), leidžiamas pagal Susitarimą dėl žemės ūkio, ir (2) pasiūlymą rasti „nuolatinį sprendimą“ dėl valstybės atsargų kaupimo aprūpinimo maistu saugumo tikslais.

- Kernso grupė, vienijanti 17 eksportuojančių šalių, kurių bendras interesas – sumažinti žemės ūkiui trukdančias kliūtis, labai kritikuoja išsivysčiusias šalis, kurios išlaiko aukštą subsidijų lygį. Prieš 11-ąją ministrų konferenciją Buenos Airėse ši grupė pasiūlė, kad (1) būtų privaloma didesnė gamybos ir vidaus paramos kontrolė, siekiant paspartinti reformų procesą, (2) įsipareigojimai dėl gamybos ir prekybą iškraipanti vidaus parama privalėtų daryti ribojantį poveikį ir (3) būtų sprendžiamas su konkrečiais produktais susijusios paramos koncentravimo klausimas.
- G10 šalys (šalių, kurios importuoja daugiau maisto produktų nei eksportuoja, grupė, įskaitant Japoniją, Norvegiją ir Šveicariją) pasisako už naują sistemą, paremtą žemės ūkio gamybos verte. Jos nėra linkusios aptarti su konkrečiais produktais susijusios paramos ir nėra pasirengusios gerokai sumažinti savo prekybą iškreipiančių subsidijų.
- Besivystančios šalys sudaro tris ketvirtadalius visų PPO narių. Jos siekia apginti savo pačių žemės ūkio gamybą ir akcentuoti su prekyba nesusijusius aspektus (aprūpinimą maistu, pragyvenimo lėšas, skurdo panaikinimą, užimtumą kaime ir kt.). Be to, šios šalys prašo joms taikyti specialias, diferencijuotas ir jų ypatumus atitinkančias sąlygas. Prieš 11-ąją ministrų konferenciją Buenos Airėse besivystančios šalys pateikė daug pasiūlymų apriboti prekybą iškreipiančią paramą ir konkretiems produktams taikomą bendrąją paramos dydį. C-4 šalys (Beninas, Burkina Faso, Čadas ir Malis) paragino sumažinti prekybą iškreipiančią išsivysčiusių šalių paramą medvilnei.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Parlamentas, tikrindamas, kad Komisija paisytų jai suteiktų derybinių įgaliojimų, visada rėmė Europos atstovų pastangas siekti Dohos derybų raundo pažangos ir darnaus susitarimo [2006 m. balandžio 4 d. rezoliucija (OL C 293 E, 2006 12 2), 2008 m. rugpjūčio 9 d. rezoliucija (OL C 9 E, 2010 1 15), 2009 m. gruodžio 16 d. rezoliucija (OL C 286 E, 2010 10 22), 2011 m. rugsėjo 14 d. rezoliucija (OL C 286 E, 2011 2 22), 2013 m. lapkričio 21 d. rezoliucija ([T7-0511/2013](#)), 2015 m. lapkričio 26 d. rezoliucija (OL C 366, 2017 10 27) ir 2017 m. lapkričio 15 d. rezoliucija ([P8_TA\(2017\)0439](#))].

EP delegacija dalyvavo paskutinėje PPO parlamentinėje konferencijoje, kuri vyko 2017 m. gruodžio mėn. Buenos Airėse tuo pat metu kaip 11-oji ministrų konferencija.

François Nègre
02/2020

